9. 7. 2001

ID: 10390

Vázanost nižších soudů právním názorem dovolacího soudu

Vázanost nižších soudů právním názorem dovolacího soudu platí jen za předpokladu, že se po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu (soudu prvního stupně) nezmění skutkový základ věci natolik, že je vyloučena aplikace právního názoru dovolacího soudu na nový skutkový základ.

Vázanost nižších soudů právním názorem dovolacího soudu platí jen za předpokladu, že se po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu (soudu prvního stupně) nezmění skutkový základ věci natolik, že je vyloučena aplikace právního názoru dovolacího soudu na nový skutkový základ.

Neprovede-li soud v řízení další důkazy, přesto, že jde o důkazy, po jejichž provedení může dojít ke změně skutkového stavu, který má rozhodující význam pro právní posouzení věci, zatíží tak řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.6.2001, sp.zn. 26 Cdo 361/2001)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců A) T. P., B) M. P., a C) M. J., jako právních nástupců původního žalobce S. P., zemřelého dne 18. června 1993, zastoupených advokátem, proti žalovanému městu H. n. M., zastoupenému advokátem, o uzavření dohody o vydání nemovitostí, vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 7 C 12/92, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. června 2000, č. j. 11 Co 1095/99-131, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. června 2000, č. j. 11 Co 1095/99-131, pokud jím byl změněn zamítavý rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 29. dubna 1996, č. j. 7 C 12/92-58, v části výroku I. o uzavření dohody o vydání domu čp. 228 v katastrálním území H. n. M. tak, že žalovanému byla uložena povinnost uzavřít s žalobci dohodu o jeho vydání, každému z nich k jedné ideální třetině, se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky (dovolacího soudu) ze dne 27. září 1999, č. j. 2 Cdon 643/97-97, byl k dovolání žalobců zrušen rozsudek Krajského soudu v Ostravě (odvolacího soudu) ze dne 12. listopadu 1996, č. j. 42 Co 250/96-79, jímž byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Opavě (soudu prvního stupně) ze dne 24. září 1996, č. j. 7 C 12/92-58, zamítající žalobu na uzavření dohody o vydání nemovitostí – „domu čp. 228 (dále jen „předmětný dům") s parcelou č. 1 o výměře 607 m2 katastrálního území H. n. M.", a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení. V citovaném rozsudku byl odvolací soud zavázán právním názorem, že při uzavření kupní smlouvy ze dne 23. prosince 1960 byl vedle předpokladu tísně naplněn i druhý předpoklad, normovaný ustanovením § 6 odst. 1 písm. g/ zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „restituční zákon"), tedy předpoklad nápadně nevýhodných podmínek. Nejvyšší soud – z důvodů podrobně uvedených ve zrušujícím rozsudku – totiž dovodil, že v době uzavření kupní

smlouvy ze dne 23. prosince 1960 existovala možnost platně uzavřít kupní smlouvu, v níž ujednaná kupní cena přesahovala cenu stanovenou podle cenového předpisu, a poté – s přihlédnutím k tomuto závěru – usoudil na naplnění předpokladu nápadně nevýhodných podmínek, neboť podle ničím nezpochybněných skutkových zjištění měli prodávající v roce 1960 možnost nemovitosti prodat i za kupní cenu 125.000,- Kč, resp. 150.000,- Kč, avšak ve skutečnosti je museli prodat za úředně stanovenou cenu 68.000,- Kč.

V pořadí druhým rozsudkem ze dne 12. června 2000, č. j. 11 Co 1095/99-131, odvolací soud změnil odvoláním napadený rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil povinnost uzavřít s žalobci dohodu o vydání předmětného domu, každému z nich z jedné ideální třetiny, žalobu na uzavření dohody o vydání „parc. č. 1 a parc. č. 3, zapsaných na LV 974 pro obec a kat. území H. n. M. u Katastrálního úřadu v O., každému z jedné třetiny", zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (před soudem prvního stupně). Současně rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastníků.

Ve vztahu k předmětnému domu odvolací soud – při vázanosti právním názorem, přijatým v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. září 1999, č. j. 2 Cdon 643/97-97 – rovněž dovodil, že kupní smlouva ze dne 23. prosince 1960 byla kupujícími uzavřena i za nápadně nevýhodných podmínek. Současně vyjádřil názor, že uvedený závazný právní názor mu již nedává další prostor k případnému dokazování tak, jak to v odvolacím řízení navrhoval žalovaný.

Proti výroku, jímž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil povinnost uzavřít s žalobci dohodu o vydání předmětného domu, každému z nich z jedné ideální třetiny, podalo žalované město dovolání, v němž uplatnilo dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. b/, c/ a d/ zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou s účinností od 1. ledna 2001 zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „o.s.ř."). Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř. namítlo, že odvolací soud pochybil, neprovedl-li – s poukazem na závazný právní názor dovolacího soudu – žalovaným navržené důkazy (výslech svědků F. Š., M. H. a K. H.), směřující ke zpochybnění skutkového zjištění, že v roce 1960 mohli prodávající dané nemovitosti prodat i za kupní cenu 125.000,- Kč, resp. 150.000,- Kč. V rámci dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř. pak namítlo nesprávnost uvedeného skutkového zjištění a dovolacím důvodem podle § 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř. zpochybnilo správnost právního závěru, že kupní smlouva ze dne 23. prosince 1960 byla uzavřena i za nápadně nevýhodných podmínek. Navrhlo, aby dovolací soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Podle části dvanácté (Přechodná a závěrečná ustanovení), hlavy první (Přechodná ustanovení k části první), bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. před 1. lednem 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Bylo-li napadené rozhodnutí vydáno dne 12. června 2000, dovolací soud dovolání projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. (dále opět jen „o.s.ř.").

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas,

osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a odst. 2 o.s.ř.) a je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a/ o.s.ř., neboť směřuje proti té části měnícího výroku rozsudku o věci samé, v níž odvolací soud uložil žalovanému povinnost uzavřít s žalobci dohodu o vydání předmětného domu.

Podle § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlédnout k vadám řízení uvedeným v § 237 odst. 1 o.s.ř. (jejich existence nebyla tvrzena a ze spisu se nepodává) a k tzv. jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.). Dospěl k závěru, že posléze uvedenou vadou je řízení v projednávané věci postiženo.

Podle § 243d odst. 1 věty první a druhé o.s.ř. jestliže dovolací soud zruší rozhodnutí odvolacího soudu (rozhodnutí soudu prvního stupně), jedná dále o věci soud, jemuž byla věc vrácena nebo postoupena k dalšímu řízení. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný.

Rozhodování dovolacího soudu je založeno na kasačním principu. Proto, aby bylo zajištěno, že právní závěry dovolacího soudu budou v dalším řízení respektovány (nebudou pominuty), stanoví právní úprava, že právní názor vyslovený dovolacím soudem ve zrušujícím rozhodnutí je závazný pro odvolací soud, popřípadě také pro soud prvního stupně, bylo-li dovolacím soudem zrušeno i jeho rozhodnutí. Uvedená vázanost právním názorem dovolacího soudu však neplatí v případě, kdy došlo v dalším řízení ke změně skutkového základu, z něhož dovolací soud při zaujetí (závazného) právního názoru vycházel. Právní názor obsažený ve zrušujícím rozsudku dovolacího soudu totiž nutně vychází z určitého skutkového základu, jehož východiskem bylo dokazování v nalézacím řízením (v řízení před soudem prvního stupně, popřípadě před soudem odvolacím). Tento skutkový základ se však může v řízení, které následuje po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu (soudu prvního stupně), v různých směrech změnit (zejména byla-li věc vrácena až před soud prvního stupně). Jestliže bude dokazování potom dále doplňováno, mohou účastníci přicházet s novými skutkovými tvrzeními a mohou nabízet i nové důkazy. Je přirozené, že takto se může změnit skutkový základ, z něhož vycházel právní názor dovolacího soudu. Tehdy již nelze dovozovat, že na základě takto změněného skutkového stavu je nižší soud vázán právním názorem dovolacího soudu. Zde naopak nastupuje povinnost soudu, který prováděl dokazování, posuzovat samostatně, tj. bez vázanosti právním názorem dovolacího soudu, výsledky nového důkazního řízení.

Z toho plyne závěr, že vázanost nižších soudů právním názorem dovolacího soudu platí jen za předpokladu, že se po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu (soudu prvního stupně) nezmění skutkový základ věci natolik, že je vyloučena aplikace právního názoru dovolacího soudu na nový skutkový základ (srov. Občanský soudní řád, Komentář, 3. vydání 1997, nakladatelství C.H.BECK, strana 717, bod č. 5).

V projednávané věci bylo předmětem řízení vydání věcí, resp. uzavření dohody o vydání věcí, podle restitučního zákona z důvodu normovaného ustanovením § 6 odst. 1 písm. g/ restitučního zákona, přičemž ve zrušujícím rozsudku ze dne 27. září 1999, č. j. 2 Cdon 643/97-97, řešil dovolací soud otázku, zda kupní smlouva ze dne 23. prosince 1960 byla kupujícími uzavřena rovněž za nápadně

nevýhodných podmínek. Právní názor, který tehdy dovolací soud zaujal ohledně předpokladu nápadně nevýhodných podmínek, byl přijat na základě skutkového základu, jehož východiskem byly tehdy ničím nezpochybněné výsledky tehdejšího nalézacího řízení, mimo jiných rovněž zjištění, že vlastníci domu, tj. i S. P., měli v úmyslu své nemovitosti prodat a že zájem o jejich koupi projevily fyzické osoby a stát zastoupený tehdejším Místním národním výborem v H. Stát - Místní národní výbor v H. s poukazem na ujednání o právu předkupním a právu zpětného prodeje podle kupní smlouvy uzavřené dne 3. ledna 1924 mezi prodávající obcí Podolí a kupujícími J. P. a M. P. nesouhlasil s prodejem nemovitostí fyzickým osobám, které nabídly kupní cenu ve výši 125.000,- Kč (manželé H.), resp. 150.000,- Kč (J. M.). Sluší se připomenout, že uvedená skutková zjištění tehdejší dovolatelé logicky nezpochybnili především proto, že šlo o zjištění, vyznívající v jejich prospěch. Navíc je ani zpochybnit nemohli, neboť vzhledem k přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o.s.ř. měli vedle dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. a/ o.s.ř. (vady podle § 237 odst. 1 o.s.ř. však dovolatelé nenamítali a z obsahu spisu zjištěny nebyly) k dispozici již pouze dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř. (nikoli tedy dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř.), který rovněž ve skutečnosti uplatnili.

V řízení následujícím po zrušení rozsudku odvolacího soudu hodlal žalovaný prostřednictvím důkazu výslechem svědků zpochybnit skutkové zjištění, že fyzické osoby nabídly za nemovitosti částku 125.000,- Kč (manželé H.), resp. 150.000,- Kč (J. M.), tj. zjištění, na jehož základě přijal dovolací soud právní závěr o naplněnosti předpokladu nápadně nevýhodných podmínek ve smyslu § 6 odst. 1 písm. g/ restitučního zákona. U odvolacího jednání dne 24. ledna 2000 proto navrhl výslech svědků manželů H. (k otázkám, zda právnímu předchůdci žalobců učinili nabídku na odkoupení nemovitostí a jakou nabízeli kupní cenu), F. Š., tehdejšího předsedu Místního národního výboru v H. n. M., který za kupujícího podepsal kupní smlouvu ze dne 23. prosince 1960 (k otázkám, zda věděl o jiné nabídce na uzavření kupní smlouvy ohledně nemovitostí a zda byl informován o nabízené kupní ceně) a manželů M., kteří měli jako potencionální kupující nabídnout ještě vyšší kupní cenu. U odročeného odvolacího jednání dne 6. června 2000 pak navrhl výslech další svědkyně M. H., a to k možnosti odkoupení předmětného domu manžely H. a M. Odvolací soud – s poukazem na to, že závazný právní názor dovolacího soudu mu nedává další prostor k dokazování – u odvolacího jednání dne 6. června 2000 konstatoval, že další důkazy v řízení prováděny nebudou, a to přesto, že šlo o důkazy, po jejichž provedení mohlo dojít ke změně skutkového stavu, který měl rozhodující význam pro posouzení naplněnosti předpokladu nápadně nevýhodných podmínek ve smyslu § 6 odst. 1 písm. g/ restitučního zákona. Tím řízení zatížil vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.).

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky jej - aniž se z důvodu předčasnosti zabýval dalšími námitkami dovolatele, podřazenými dovolacím důvodům podle § 241 odst. 3 písm. c/ a d/ o.s.ř. - zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o. s. ř.) a podle § 243b odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu

- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)